

SCHITUL IZVORANI, METOH AL MĂNĂSTIRII MIHAI VODĂ

Letiția-Mirela CRISTEA¹

Cuvinte-cheie: Mănăstirea Mihai Vodă; egumen; metoh; hram; moșie; țigani.

Keywords: Mihai Voda Monastery; abbot; metoh; church; property; gypsies.

Rezumat: Singura ctitorie a lui Mihai Viteazul din București a beneficiat, încă de la început, de o avere destul de însemnată la care i s-au adăugat și așezăminte monahale care, prin închinarea lor, făceau ca Mănăstirea Mihai Vodă să devină unul dintre cele mai bogate lăcașuri de cult din București.

Numele schitului Izvorani este legat de egumenul Luca, cunoscut în istoria bisericească drept una din personalitățile marcante ale perioadei sale. Începând cu el și terminând cu Gheorghe, fiecare egumen și-a arătat dragostea față de lăcașul religios păstorit, prin achiziționarea de proprietăți. Conform obiceiului timpului, domnitorii au susținut prin diverse acte sfântul lăcaș de la Izvorani, sperând că, astfel, mănăstirea va avea grijă de sufletele lor, ale strămoșilor, precum și ale urmașilor lor. Dezastrele provocate de cutremurul din timpul domniei lui Constantin Șerban Basarab, precum și vârstele înaintate, i-au constrâns pe nepoții egumenului ca, în anul 1693, să închine Mănăstirii Mihai Vodă schitul Izvoranilor.

Abstract: The only foundation of Michael the Brave in Bucharest was endowed from the beginning with a significant fortune to which they were added monastic settlements which made the Mihai Voda Monastery to become one of the richest places of worship in Bucharest.

The name of the Izvorani hermitage is related to the abbot Luca, known in the church history as one of the outstanding personalities of his time. Starting with him and ending with Gheorghe, each abbot showed his love for the religious place by acquiring properties. According to the custom of time, the rulers supported by various acts the hermitage of Izvorani, hoping that the monastery will take care of their souls, the souls of their ancestors, and their descendants. The disasters caused by the earthquake during Constantin Șerban Basarab's reign, as well as their age, forced the grandchildren's abbot in 1693 to dedicate the Izvorani hermitage to Mihai Voda Monastery.

Singura ctitorie a lui Mihai Viteazul din București a fost înzestrată, încă de la început, cu sate, rumâni, mori, iazuri, păduri și heleștee. O avere destul de însemnată, la care i s-au adăugat și așezăminte monahale care, prin închinarea lor, făceau ca Mănăstirea Mihai Vodă să devină unul dintre cele mai bogate lăcașuri de cult din București.

1. Muzeul Național al Țăranului Român; e-mail: cristea_letitia@yahoo.com.

În această categorie se înscrie și schitul Izvorani.

Înainte de a fi cunoscut drept metoh al ctitoriei lui Mihai Viteazul, așezământul monahal a aparținut mănăstirii athonite Simonopetra, lucru confirmat printr-un document din 1586, prin care Mihnea al II-lea Turcitul nu numai că scutea sfântul lăcaș de plata vinăriciului, ci și afirma închinarea lui la Muntele Athos: „Dat-am domnia mea această poruncă a domnii mele sfintii mănăstiri ce se cheamă Simon Petri de la Sfântul Munte, ca sa fie metoh den târgul domnii mele dela Buzău, ca să fie în pace viili de vinarici pentru ci ca acest mitoh i-am dat și l-am miluit domnia mea și l-am ertat de vinarici ca să fie în paci” (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet I/2, S.I. nr. 1.324).

Este primul și singurul act care numește Mănăstirea Izvorani metoh închinat Muntelui Athos.

Ca orice document, pentru a avea mai multă validitate și valoare autentică, actul era întărit la final, tradiție păstrată de-a lungul timpurilor, cu un blestem menit să îi facă pe ceilalți să-l respecte și să nu îl încalce: „Iaca și blestem am pus domnia mea cini să va ispiti a spargi această carte a domnii mele și să ia vinarici dela mitoh care s-au scris mai sus. Ca să fie cu Iuda și Arie” (Ibidem). Blestemul este un element considerabil întâlnit nu numai în documentele referitoare la acest schit, sau la Mănăstirea Mihai Vodă, ci și în toate actele timpurilor, afirmând în totalitate influența masivă a bisericii în viața cotidiană a domnilor, a boierilor și mai ales a țăranilor. Frica de blestem era atât de mare, încât documentele au fost respectate cu sfințenie generații la rând. Teama de moarte, accentuată de imaginea neputrezirii corpului după deces, considerată unul din cele mai mari blesteme posibile, era întărită de prezența a două personaje cunoscute ca trădătoare în istoria creștină. Toate acestea la un loc aveau un singur scop – conținutul documentului să fie respectat întocmai.

Se poate spune, și actele timpului o confirmă, că istoria acestui sfânt lăcaș începe cu egumenul Luca, considerat fondatorul lui, precum și cel care i-a pus baza averii. El este cunoscut în istoria bisericească drept una din personalitățile marcante ale perioadei sale. Născut în Cipru, Luca va deveni mai întâi călugăr, apoi episcop și, la final, mitropolit, cu aplecare spre arta frumosului, realizând de-a lungul anilor adevărate capodopere în ceea ce privește caligrafia și miniaturistica religioasă. Numele lui se leagă de copierea unei Evanghelii dăruite Patriarhiei de la Ierusalim, a unui Liturghier păstrat la mănăstirea athonită Lavra, precum și de o Evanghelie dăruită Ivirului de pe Sfântul Munte. El este menționat pentru prima oară, în calitate de episcop „în două cărți domnești, din anii 1583-1584, emise de Petru Vodă Cercel (Păcurariu, 1991, vol. I, p. 456), talentatul și curiosul frate al lui Mihai Vodă Viteazul. O carte este din 12 iulie, fără an, și stabilește dreptul de judecată al episcopului de Buzău, după pravilă, asupra credincioșilor din județul Râmnicul Sărat; alta, din 10 septembrie, tot fără datarea anului, se referă la județul Brăila” (Ionașcu, 1936, p. 4).

Ion Ionașcu este cel care înaintează ipoteza conform căreia instalarea lui Luca drept episcop la Buzău poate data încă din timpul primei domnii a lui Mihnea Vodă.

Realizarea în câteva fraze a biografiei mitropolitului Luca este dificilă (Păcurariu, 1991, vol. I, p. 457): „Apare pentru prima oară în noua calitate într-un hrisov al lui Radu Șerban, din noiembrie 1603, prin care întărea Mănăstirii Mărgineni satul Telega, dăruit de ctitorul ei, vornicul Drăghici”, dar putem și aminti implicarea sa în lupta împotriva catolicismului (sinodul de la Iași din august 1594, unde episcopul Luca a participat alături de mitropolitul Mihai și episcopul Partenie de Râmnic „la sinodul ținut la Iași sub președenția reprezentantului Patriarhiei de Constantinopol – Nichifor dascălul, pentru a combate trecerea rutenilor ortodocși la catolicism.”) (Ibidem, p. 371), implicarea în hotărârile referitoare la organizarea și îndrumarea Bisericii, decizii care s-au luat după sinodul de la Târgoviște de la 13 aprilie 1596² (Giurescu, Giurescu, 1976, vol. II, pp. 371-372), precum și activitatea ca diplomat, dovedind din plin capacitatea sa intelectuală prin rezultatul obținut în urma soliei trimise la Moscova³ (Păcurariu, 1991, vol. I, p. 457). De asemenea, este amintit alături de episcopul „Teofil de Râmnic și 12 boieri – Dumitru din Cepturi (Dădești și Ipotești) fost mare logofăt și vornic; Mitrea Dumitru (altul decât precedentul) fost mare vornic; Chisar vornic din Leotești mare logofăt; Dan Danilovici vistier; Teodosie Rudeanul; Radu din Cepturoaia; Radu Buzescu; Radu mare postelnic; Borcea logofătul din Bucșani; Vintilă clucerul; Stănilă postelnic și Preda logofătul (altul decât Buzescu)” (Giurescu, Giurescu, 1976, vol. II, p. 331) în delegația valahă ajunsă la Alba Iulia la 2 mai 1595 pentru a semna tratatul⁴ de la 20 mai 1595 (Ibidem).

Din timpul păstoririi sale se cunosc multe acte în care numele lui este amintit. În unele se făceau danii sau recunoașteri ale suzeranității asupra diferitelor proprietăți fie ale Mitropoliei, fie ale Izvoranilor, iar în alte documente este amintit doar ca martor în Divan. A fost apreciat de cei cinci domnitori în timpul cărora a păstorit Biserica, din 1602 până în

2. La acest sinod s-au discutat „măsuri pentru o mai bună gospodărire a mănăstirilor și a vieții călugărilor. Hotărârile, luate la 13 aprilie, prevăd: boierii nu au dreptul să primească daruri decât cu voia soborului; egumenii sunt datori să păstreze, cu mare grijă, averea comunității; călugării pot părăsi mănăstirea numai pentru a se duce la Sfântul Munte, la vreun schit sau la pustie; abaterile și greșelile vor fi judecate de un arhiereu”.

3. Luca a fost trimis de Mihai Viteazul într-o misiune la Feodor, Țarul Rusiei, fiul lui Ivan cel Groaznic. „În iunie, episcopul buzoian era la Moscova, unde, pe lângă o scrisoare de la Mihai Viteazul, aducea, prin viu grai, rugămintea de ajutor împotriva turcilor. A fost primit de țar și de sfetnicul său Boris Godunov, iar la 4 iunie, țarul i-a dat o scrisoare, din care reieșea limpede scopul misiunii sale la Moscova”. Alături de această scrisoare, Mihai mai primea și daruri cum ar fi 200 de galbeni, cinci perechi de blăni de samur și de vuple neagră.

4. Cf. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, vol. I, 1991, p. 502, în acest tratat, „era înscris și un articol privitor la Biserică, prin care se prevedea ca tot clerul, de mir și monahal, să fie lăsat «în obiceiul și tradiția din vechime, cu ritual, ceremoniile și libertățile lor și chiar să-și poată strânge în mod liber veniturile lor îndătinat». În continuare, se preciza că toate bisericile românești din Transilvania «vor fi sub jurisdicția sau ascultarea mitropolitului din Târgoviște, după dispozițiunea dreptului bisericesc și a rânduielilor acelei țări și își vor putea strânge veniturile lor îndătinat și obișnuite»”.

1629 „încredințându-i-se felurite procese spre judecare. Uneori judeca «cu soborul Sfintei Mitropolii», alteori cu sufraganii săi de la Râmnic și Buzău sau chiar cu unii arhieriei greci aflați în țară (Matei al Mirelor, egumen la Dealu, și alții)” (Păcurariu, 1991, vol. I, p. 457).

Identificându-se cu poporul pe care îl păstorea, Luca a încercat să păstreze autonomia Bisericii Ortodoxe față de Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol. Din cauza acestuia, în septembrie 1615 „patriarhul Timotei II al Constantinopolului (1612-1621), împreună cu sinodul său, având și consimțământul lui Teofan la Ierusalimului, au hotărât să înlăture⁵ «din scaunul și din cinstea lui» pe mitropolitul Luca, întrucât s-a arătat «neascultător și nesupus și uzurpator»” (Păcurariu, 1991, vol. I, p. 458). Pretextele de a-l înlătura din scaunul mitropolitan erau următoarele: „nici nu s-a învoit vreodată, nici n-a binevoit a da peșcheșul anual legiuit sau alt ajutor pentru nevoile Bisericii în fruntea căreia stăm noi, precum făceau ceilalți confrăți ai noștri arhieriei; nici n-a arătat primire și ospitalitate către oamenii bisericești, ci-i disprețuia și nu-i socotea întru nimic”. (Ibidem). Personalitate înzestrată cu aplecare spre arta caligrafiei, Luca a păstrat legături și cu românii din Transilvania, hirotonind ca arhieru, înainte de 1606, pe mitropolitul Teoctist al Ardealului. De asemenea împreună l-au judecat în 1606 pe „preotul Neagoslav de la biserica Sfântul Nicolae din Șcheii Brașovului, pentru «sumeția» lui” (Ibidem).

Păstorind zona religioasă a Buzăului timp de aproape 20 de ani, între 1583 și 1604, Luca „a ținut să-și lege și mai strâns numele de părțile Buzăului, înălțând într'un loc singuratic și abrupt, la vreo 12 km nord-vest de Vernești⁶, o mănăstire de seamă, unde aveau să i se așeze mai târziu rămășițele pământești” (Ionașcu, 1936, p. 5).

Cu egumenul Luca începe creșterea averii schitului Izvorani. Astfel, dintr-un document datat 25 mai 1604, din moșia Izvoranilor acesta cumpăra partea Dușai pentru 250 aspri și partea Oancei pentru 300 aspri: „Și partea Dușai din Izvorani toată au cumpărat părintele nostru, ce s'au scris mai sus, dela Dușa pentru 250 aspri gata. Și iarăși au cumpărat cinstitul părintele nostru chir Luca mitropolitul moșiei dela Deleanu, partea Oancii toată oricât s'au ales du păste tot hotarul și du pretutindene, pentru că acestea le-au fost cumpărat părintele nostru, acestea ce s'au zis mai sus ocină dela Oancea, pentru 300 aspri gata”. (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet V/4, nr. 2; D.I.R., 1951, B., veacul XVII, vol. I, p. 126, nr. 131). Este primul act care îl desemnează pe Luca drept părinte fondator al așezământului amintit, ctitor, precum și ca mitropolit al Țării Românești, funcție religioasă pe care a primit-o, în urma aprecierii activității sale, de la Radu Șerban. De asemenea, se menționează și faptul că Luca ocupase deja scaunul mitropolitan al Țării Românești.

El nu se oprea aici și, alături de partea Oancei, mai achiziționa și alte părți din moșia Izvorani, cum ar fi: cea a lui Mușat și a lui Moș care o vânduse călugărului Manasie pentru 200 aspri, de la acesta din urmă cumpărând-o mitropolitul: „Și iarăși au cumpărat

5. Decizia luată de acest sinod nu a fost aplicată.

6. Cf. lui I. Ionașcu, Luca a venit în Țara Românească însoțit de nepotul lui, Lorinț, care se va căsători cu jupânița Voica din Vernești, sat destul de apropiat de Buzău.

părintele vlădica moșiie din Izvorani, însă partea lui Mușat toată din câmp și din pădure și din apă și din dealu cu vii și cu grădină și cu pomet oricât s'au ales du peste tot hotarul și du pretutindene, pentru că ce au fost bătrână și dreaptă ocină a lui Moș; iar după aceea au vândut-o Moș lui Manasie călugărul drept 200 aspri gata; iar după aceea cinstitul părintele nostru chir Luca mitropolitul, el au fost cumpărat pre acei aspri ce s'au zis mai sus dela Manasie călugărul". (Ibidem). Erau părți de moșie ce cuprindeau câmp, pădure, râuri, dealuri cu vii și pomi fructiferi, produsele lor aducând, în urma vânzării, un venit considerabil Mănăstirii Izvorani.

La cele de mai sus se adăugau și părțile lui Radu, Ionică, ale moșnenilor de lângă hotarul de sus al Izvoranilor, precum și 3 pogoane de vie cu pomi și grădină din partea lui Ioan și Dobre. Toate au fost cumpărate de același monah – Manasie, de la el achiziționându-le starețul Izvoranilor: „Și iarăși au cumpărat părintele nostru moșiie din Izvorani, partea Radului toată, vie cu pomet și cu toate gardurile du pre împrejur du pretutindene dela Manasie călugărul, drept 390 aspri gata și partea lui Ionică ce-au fost cumpărat Manasiie loc sterp pentru 70 aspri din moșiia Izvoranilor. Și iar au cumpărat părintele nostru mitropolitul dela Manasii călugărul pentru 150 aspri gata, iar moșiie din Izvorani, iar a moșnenilor din sus, părțile lor. Și iar au cumpărat părintele vlădica dela Manasiie călugărul 3 pogoane de viie cu pomet și cu grădină din partea lui Ioan și a lui Dobre, care au fost cumpărat Manasiie dela Izvorani, pentru 550 aspri gata". (Ibidem).

De fapt, pogoanele cu vie ale lui Ioan și Dobre au ajuns în proprietatea călugărului Manasie în urma furtului, de la Mihul și Stan, al unui bou și al unei vaci de lapte.

Ulterior, cei doi au luat pogoanele și le-au vândut monahului Manasie, de la care egumenul Luca le-a cumpărat: „Pentru că acestea ce s'au zis mai sus pogoane și pometu și grădină, le-au fost vândut Mihul și Stan, Manasii călugărul, pentru acei aspri ce s'au zis mai sus. Iar după aceea au fost furat Ion și Dobre cu cetașii lor un bou și o vacă cu lapte a Mihului și a lui Stan, și au fost ei de față. Pentru aceea au luat ale Mihului viile și pometul și grădinile dela Ion și Dobre și le-au vândut lui Manasiie călugărul. Iar după aceea, s'au sculat Manasiie călugărul și au vândut acestea ce s'au zis mai sus vii și grădini cinstitului și prea sfințitului părintelui nostru chir Luca mitropolitul." (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet V/4, nr. 2; D.I.R., 1951, B., veacul XVII, vol. I, p. 126, nr. 31).

Tot cu data de 25 mai 1604, mai există un alt document, întărit de cancelaria domnitorului Radu Șerban, conform căruia egumenul Luca, numit cu titlul de mitropolit, cumpăra partea de proprietate deținută de Radu Berilău, din moșia Ciocănești, achitându-i 600 aspri: „Cu mila lui Dumnezeu, creștinul Radul voevod și domn a toată Țara Românească, nepotul răposatului Basarab voevod. Dat-am domnia mea această poruncă a Domnii Mele sfinte și dumnezeiască mănăstiri ce să grăește Izvorani, hramul sfântului și slăvitului și marelui mitropolitu făcătorul de minuni Nicolaie dela Miralichie, și a cinstitului și prea sfințitului părintelui nostru chir Luca mitropolitul, precum ca să fie sfinte mănăstiri ocină și moșiie din Ciocănești, însă partea lui Berilău, toată din câmpu, din pădure și din apă și din uscat și din vatra satului oricât s'ar alege du peste tot hotarul și

du pretutindene. Pentru că acea moșie au fost bătrână și dreaptă dă la strămoși a Radului Berilă. Iar dupe aceia au fost cumpărat cinstitul părintele mitropolitul, ce s'au scris mai sus, dela Radul Berilă pentru 600 aspri gata." (D.I.R., 1951a, B., veacul XVII, vol. I, pp. 125-126, nr. 131).

Din același domeniu starețul mai cumpăra și partea lui Cârștian pentru 300 aspri: „iar după aceia, iar au cumpărat părintele nostru moșie din sat dela Cârștian partea lui toată oricâtă s'au ales du peste tot hotarul, drept 300 asprii gata.” (Ibidem).

Peste 12 ani, la 30 decembrie 1626, satele Ciocănești și Curești deveneau parte din judecata dintre egumenul Mănăstirii Mihai Vodă, Melentie, și fiii lui Căciulat, Stan și Grozea. Motivul era libertatea lor și nevinderea acestor pământuri, încă din timpul lui Mihai Viteazul: „iar când au fost acum, Stan și Grozea, ei au avut pără înaintea domnii mele cu părintele egumen Melintie. Și așa pără egumen Melintie înaintea domnii mele cum că sunt rumâni ai mănăstirii, cum au fost și unchii lor Stan și Dragoslav; iar Stan și Grozea, ei s-au plâns pentru mare strâmbătate, cum că nu s-au fost vândut tată-său Căciulat lui Mihaiu voievod, nici nu au luat nici un ban de la Mihaiu vodă, nici i-au fost apucat legătura lui Mihaiu vodă în sat în Ciocănești, ci au fost la satul Cureștii, la moșia lor.” (*Apud* S.A.N.I.C., Fond *M-rea Glavacioc*, pachet XXXIV/21; D.R.H., 1965, B., vol. XXI, p. 311, nr. 171). Pe baza mărturiei a 4 „megieși”, Alexandru Coconul stabilea nevinovăția lui Stan și Grozea. De asemenea, el decidea ca între cele două părți să se păstreze relații de pace, care să nu fie încălcate de urmașii lor: „Pentru aceasta am dat domnia mea lui Stan și frate său Grozii și feciorilor lor, ca să fie în pace și slobozi de rumânie de către Melintie egumenul și de către toți egumenii și călugării, carii vor petrece la sfânta mănăstire și să le fie moșie ohabă feciorilor și nepoților și strănepoților și de către nimeni să nu să clătească, după zisa domnii mele.” (Ibidem).

La 20 martie 1605, tot în timpul păstoririi starețului Luca, pe vremea lui Radu Șerban, schitul Izvoranilor mai achiziționa 7 pogoane și jumătate de vie din Dealul Săsenilor, precum și 2 stânjeni de ocină: „Dă domnia mea această poruncă a domniei mele sfintei, dumnezeieștii mănăstiri numită dela Izvorani, căreia îi este hramul sfântului și slăvitului arhierarh și făcător de minuni Nicolae din Miralichia, ca să-i fie ocină în dealul Săsenilor, dar 7 pogoane și jumătate de vie și cu 2 stânjeni de ocină.” (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet XIII/1; D.I.R., 1951a, B., veacul XVII, vol. I, p. 159, nr. 158). Cele de mai sus erau cumpărate de la fiul lui Tătu Zăgorcea pentru 1.700 aspri: „astfel a cumpărat acele mai sus zise vie și stânjeni de ocină prea cinstitul și prea sfințitul părintele nostru chir Luca mitropolit dela fiul lui Tătu Zăgorcea cu 1.700 aspri gata.” (Ibidem). Vânzarea-cumpărarea s-a făcut conform legislației timpului, vecinii proprietăților menționate fiind înștiințați, iar toată procedura era legalizată în fața Divanului domnesc și a domnitorului: „și au vândut acești mai sus numiți oameni megieși acele mai sus zise vie și cu ocină, de a lor bunăvoie și cu știrea tuturor megieșilor și din sus și din jos și dinaintea domniei mele și dinaintea tuturor cinstiților dregători ai domniei mele din divanul domniei mele.” (Ibidem).

Alte 4 pogoane de vie, tot în Dealul Săsenilor, dar de data asta în paragină, vor fi achiziționate de către un alt egumen al Mănăstirii Izvorani, Rafail de la Mihalcea, la 18

ianuarie 1680. Ele fuseseră la rândul lor cumpărate de Radul Gramaticul, tatăl Mihalcei, de la Șteful și fratele său, Vasile din Coprești: „adecă eu Mihalcea, feciorul Radului Gramaticul ot Mărăcineni, scriu zăpășul meu ca să fie de mare credință, la mâna părintelui egumen Rafail de la sfânta mănăstire ce să chiamă Izvorani, unde iaste hramul *Sveate* Neculae pentru ca să să știe că i-am vândut patru pogoane de vie paragină, carii au fost cumpărate de tatăl meu, Radul Gramaticul, mai înainte vreme, de la Șteful și de la fratisău, Vasile ot Coprești. Și aceste vii sunt alături cu viile mănăstirii, în Dealul Săseanilor” (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet XIII/4). Este posibil ca aceste pogoane de vie să fi fost localizate în imediata apropiere a viilor mănăstirii. Terenurile, scutite de la impozite, erau cumpărate împreună cu alte două parcele de pământ, amândouă fiind situate în câmp: „și aceste vii sunt alături cu viile mănăstirii, în Dealul Săseanilor. Și aceste vii ce scriu mai sus sunt nedașnice, cu două pământuri în câmpu, unul într-un câmpu altu într-alt câmpu. Și le-am vândut dreptu bani gata unghi 10 pol<vina>.” (Ibidem).

O altă cale de a-și extinde domeniul era infidelitatea soției față de soț, realitate socială prezentă în secolul al XVII-lea. Astfel, marele paharnic Lupul Mehedințeanul⁷ dăruia, la 1 noiembrie 1612, sfântului lăcaș cu hramul Sfântul Nicolae, partea Mariei de la Sărata⁸ cu tot ceea ce cuprindea. Motivul donației era înșelarea paharnicului de către soția sa, Maria, cu unul dintre slujbașii lui. „Scris-am jupan Lupul mare paharnic această a mea carte cum să știe că am dat și am miluit sfânta mănăstire dela Izvorani, hramul sfântului erarho și făcătorului de minuni Nicolae Miralichie, partea de ocină a jupânesei mele, anume Mariia, dela Sărata, ori câtă să va alege preste tot hotarul, cu rumâni și cu viile și cu toată ocina, pentru că o am prins-o umblând rău, umblând cum nu se cade, în curvie cu o slugă a mea.” (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet V/4, nr. 3; D.I.R. 1951b, B., veacul XVII, vol. II, pp. 116-117, nr. 119). Pentru ca Maria să nu își piardă capul, a trebuit să-și cedeze partea ei de moșie Mănăstirii Izvorani, iar tot ce se strângea revenea paharnicului: „Deci, domnul nostru și cu cinstitul părintele nostru și împreună cu toți boerii mău rugat ca să i se erte capul, iar moșiile ei și ocinile ei toate să le iau dela dânsa bucatele și satele toate. Deci, deacă am văzut cuvintele domnului nostru și ale cinstului mitropolit împreună cu toți boerii, capul i-am ertat și bucatele să fie la mâna mea. Drept aceia, am dat acea parte ce au fost a ei, din Sărata, să fie a sfintei mănăstiri ce e mai sus scrisă dela Izvorani, că e ale mele bucate.” (Ibidem).

În categoria proprietăților mănăstirești intrau nu numai rumâni de pe teritoriile achiziționate, ci și țigani. Astfel, marele paharnic Lupu Mehedințeanu vindea, la 1 noiembrie 1612, nu numai moșia sa de la Sărata, ci și un sălaş de țigani (cu voia sau fără acordul lor, acest lucru necontând deloc), Mănăstirii Izvorani reprezentată de către egumenul Luca: „Scris-am eu jupan Lupul mare paharnic acesta răvaș al meu cum să se știe că am vândut un sălaş de țigani părintelui vlădicăi la mănăstire la Izvorani însă

7. Cf. lui I. Ionașcu, acesta era mare paharnic în divanele lui Radu Mihnea din anii 1612-1616.

8. Era localizată în județul Buzău.

țiganul, anume Radul Boul și sântu șapte suflete. Dereptu aceia să fie volnici călugării dela mănăstire dela Izvorani, cu răvașul meu, ca să ia acei țigani să-i ducă la mănăstire, fără voia lor.” (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet V/6; D.I.R., 1951b, B., veacul XVII, vol. II, p. 117, nr. 120).

Incluși în proprietatea vândută, țiganii erau dăruiți nu numai ca forță de muncă, ci și pentru odihna sufletelor vechilor lor stăpâni și a strămoșilor acestora. Astfel, Stana împreună cu postelnicul Stoica din Văcărești, dăruiau la 22 martie 1617, sfântului lăcaș al Izvoranilor, un sălaș de țigani pentru odihna sufletelor lor și al jupânesei Elinii: „Scris-amu noi, cu Stana ce amu fostu mare postelniceasă și eu Stoichia postelnic de Văcărești, să se știe cumu amu dat un sălaș de țigani de în bucatele jupânesii Elinie⁹, pentru sufletul dumnnii, la *Svetie* Nicole la Izvorani unde iaste hramul *Sveti* Nicola, pentru sufletul jupânesii Elinii și pentru sufletele dumneiloru a postelnicesei Stanei și al Stoicăi postelnecul de Văcărești.” (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet V/5; D.I.R., 1951c, B., veacul XVII, vol. III, p. 111-112, nr. 92).

Țiganii puteau fi considerați și zălog. Un astfel de caz este cel în care egumenul Mănăstirii Izvorani, Alimpie, împreună cu toți călugării acestui așezământ, au lăsat drept zălog o țigancă postelnicului Jipa, până la sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, pentru 11 galbeni. S-a ajuns aici în urma unui conflict dintre starețul amintit cu satul Săseanii, pentru un sălaș de țigani condus de un anume Radu: „Adecă eu, Alimpie, egumenul *ot svita* monastire Izvorani, scris-am acesta al meu zapis, împreun(ă) cu tot soborul *svitei* măn(ă)stiri, ca să fie de credință la mâna Jipei postelnicul *ot Vernești*, pentru că au căzut o năpaste mare *svitei* mănăstiri pentru Gherasim egumenul și pentru Radul țiganul, pentru o *svadă*, ce au fost făcut cu satul Săseanii.” (*Apud* B.A.R., pachet CXLII/223; Ionașcu, 1936, p. 44). Din cauza acestei pricini, țiganul Radu împreună cu tot sălașul urmau să nu mai fie sub stăpânirea așezământului religios menționat anterior. Pentru a evita situația neplăcută pentru lăcașul sfânt, au lăsat ca zălog postelnicului Jipa din Vernești o țigancă, pe nume Maria, pentru 11 galbeni, cu ei plătind paguba produsă de Radu. În cazul în care sfinții monahi nu returnau banii la ziua stabilită, atunci țiganca rămânea definitiv la postelnicul Jipa din Vernești.

O altă moșie al cărei nume va fi legată de istoria Mănăstirii Izvorani este Prundurești (poate să fie și Prundărești), localizată în județul Buzău, pe apa Călmățuiului¹⁰ (Lahovari, Brătianu, Tocilescu, 1899, vol. II, fasc. I, p. 270). Astfel, prin documentul datat 29 ianuarie 1620, domnitorul Gavril Movilă întărea sfântului lăcaș, cu hramul Sfântul Nicolae, stăpânirea asupra unei moșii împreună cu tot venitul care urma să se strângă de pe această moșie: „Gavriil vodă Moghilă întărește mănăstiri ce să numește Izvorani, care are hramul Sfântul Nicolae, și care iastă zidită den temelie de cinstitul și prea luminatul părintele nostru, chir vlădica Luca, ca să fie sfintei mănăstiri ce iaste mai sus scrisă o seliște de sat ce să chiamă Prundurești, în județul Buzău, pre Călmățui, cu toată ocina și cu tot

9. Cf. lui Ion Ionașcu, Elinie este soția postelnicului din Văcărești.

10. Călmățui este un râu care trece prin județele Buzău și Brăila.

hotarul și cu tot venitul ce se va alege.” (*Apud* B.A.R., pachet CXLVII/211; Ionașcu, 1936, p. 38). Numai că de la momentul cumpărării sale, din anul 1594, de către Mihai Viteazul, proprietatea a rămas nelocuită: „pentru că această siliște de sat, ia au fost cumpărată de răposatul Mihai voievod, cându au fost cursul anilor 7102. Deci, de atunce încoace, ia au rămas pustie, fără oameni.” (*Ibidem*). Fiind abandonate, lipsite de lucrători, domeniul împreună cu siliștea au fost date Mănăstirii Izvorani, nu numai pentru folosul sfântului lăcaș, ci și pentru pomenirea veșnică a sufletului domnitorului Gavriil Movilă: „decu, cându au fost acum, în zilele domniei mele, iar domnia mea am dat și am miluit pre sfânta mănăstire de la Izvorani cu aciastă siliște de sat [...] pentru căci iaste aproape de cea sfântă mănăstire, ca să fie mănăstire de hrană și întărire, iar domniile mele pomeană întru vecie”. (*Apud* B.A.R., pachet CXLVII/211; Ionașcu, 1936, p. 38). Astfel, moșia Prundurești, situată în imediata apropiere a așezământului Izvorani, a ajuns în proprietatea lui.

În anul 1643, Isac iuzbașa, ginerele lui Lupu Stan Răsticoiu (*Ibidem*, p. 20), ridică pretenții la această moșie. Astfel, la 20 aprilie 1643 (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet I/16; Catalogul, 1985, vol. V, p. 439), domnitorul Matei Basarab trebuia să decidă în ceea ce privește proprietatea amintită. În acest context, domnitorul poruncea unui grup de boieri, numiți jurători, să cerceteze plângerea și să declare adevărul în fața episcopului de la Buzău: „Matei vodă Basarab poruncește boierilor Brata din Macsin, Turlea călugărul din Mircești, Neagoe din Tăbărăști, Stan al Ganei din Mănești, Stănila Croitorul și Vasile iuz. din Buzău, Lupșa dvornic din Hoboeni, Sava Benghiul din Potoceni, Necula Botușan din Băncești, Sava cel mare și Manea Bodrea din Mărăcineni luați de Isac iuz. din Buzău, ca să jure pentru moșia de la Prundurești, care moșia iaste a lui Isac iuz., de la socru său, Lupul sin Stan Răscoiu, dacă au împresurat-o călugării de la mănăstirea Izvoranii sau nu.” (*Ibidem*). Din păcate, decizia luată nu este cunoscută.

Conflictul se reaprindea odată cu venirea pe tronul Țării Românești a lui Constantin Șerban, „ceea ce ar fi o indicație că Matei Vodă dăduse dreptate mănăstirii, la judecata din 1643. Moșnenii din Tăbărești, în frunte cu Neagoe păhărnicele, se jeluiesc în iulie 1654 domnului „de cătră părintele egumenul de la Izvorani” (nu i se dă numele), pentru moșia lor, „Prundurești, cum că nu o au fost vândut moșii lor, răposatului lui Mihai Vodă, nici nu o au achitat, ce li o au împresurat fără de nice o diriptate.” (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet I/4; Ionașcu, 1936, p. 21). Astfel, la 25 iulie 1654 (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet I/4), Constantin Șerban poruncea boierilor Sava din Mărăcineni, Miliștean fratele căpitanului Popescu, Lupul din Tăbărăști, Lorinți din Bărbuncești, [...], Ganea din Mănești, Dragomir din Gomoiești, Vasile din Gomoiești, portarul Marin din Macsin, Vâlcea din Buzău, Stan din Boldești, Simion din Tăbărăști (nume de persoane sau de boieri care vor fi întâlnite și în alte documente din Fondul *Mihai Vodă*) și egumenului de la Mănăstirea Izvorani să jure pentru paharnicul Neagoe din Tăbărăști în ceea ce privește nevederea părții lui de moșie din Prundărești. Același jurământ includea și întărirea faptului că partea amintită nu a fost vândută de strămoșii paharnicului și nici nu a fost închinată în timpul lui Mihai Viteazul. Dorința domnitorului era să facă dreptate, boierii menționați mai sus

urmând să depună jurământul în fața episcopiei de la Buzău. Ce s-a hotărât, documentele nu amintesc, sigur este însă faptul că în secolul al XIX-lea, Mănăstirea Mihai Vodă avea 650 hectare, pământ arabil în satul Tăbărăștii Vechi, posibil moșia Prundurești (Ionașcu, 1936, p. 21), a cărei denumire s-a pierdut de-a lungul timpurilor.

Între anii 1621 și 1623 domnitorul Radu Mihnea întărea Mănăstirii Izvorani dreptul de a lua dijma pe pâine de la diferite proprietăți ale acestui lăcaș. Odată cu acest document apar menționate și alte proprietăți, cum ar fi: părți din moșia Ungureni, adică jumătate din partea Udrei, a patra parte din partea lui Ciocalau, toată partea unui călugăr al cărui nume nu este amintit, jumătate din partea lui Lupiia, toată partea lui Orbocioag, toată partea lui Dragole, partea numită Udreasca de la Modruzești. Lor se adăugau și proprietățile celor care lucrau aceste pământuri. „Dat-am domnia mea cu învățătura domnii mele părintelui igumenului și călugărilor dela sfânta mănăstire dela Izvorani, ca să fie volnici cu această carte a dumnii mele să ia dijma de în pâine dela cine au arat spre ocina sfintei mănăstiri mai sus zisă dela Ungureni de în partea Udrei jumătate și despre partea lui Ciocalau a patra parte și partea călugărului toată și dela Lupiia jumătate și partea lui Orbocioag toată și partea-i Dragole toată și de la Modruzești partea Udreasca, dela Neagul or dela călăraș or dela dărăban or dela om va fi arat spre acestea mai sus zise ocine ale sfintei manastiri, dela toți să ai dijma cumu e legea, a zecea.” (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet I/3; D.I.R., 1954d, B., veacul XVII, vol. IV, p. 34, nr. 37).

Tot Radu Mihnea este cel care-i confirma lui Bărbuncea cel bătrân și fiilor săi moșia de la Bărbuncești, care avea printre hotare și Izvoranii, alături de: „Cărarea Furnicarului, drumul pietrii lui Udriște, obârșia Știubeiului¹¹ obârșia Scriptoarei¹², vâlceaua Critoșului” (*Apud* S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet XIII/2; Fond *Episcopia Buzăului*, Condica 3, f. 261-262; Ionașcu, 1936, pp. 41-42). Astfel, la data de 17 iunie 1623, aflăm numele unei proprietăți învecinată cu Izvorani – Bărbunceștii fiind cumpărată încă din timpul lui Radu Vodă pentru 2.000 aspri turcești (Ionașcu, 1936, p. 41). Același document mai menționează că familia amintită a mai achiziționat și alte părți din Bărbuncești.

Averea sfântului lăcaș creștea, dovadă fiind actul din 17 aprilie 1628, prin care Alexandru Iliăș întărea Mănăstirii Izvorani stăpânirea asupra jumătății din Băbeni, adică partea lui Radu Pria, precum și a unei jumătăți dintr-o roată de moară pe apa Căndeștilor, cealaltă jumătate fiind cumpărată de la fiul lui Radu, preotul Neogoe din Băbeni, pentru 7.300 aspri: „Alexandru vodă Iliăș întărește mănăstirii Izvorani, cu hramul Sfântul Nicolae, zidită din temelie de mitropolitul Luca, stăpânire de ocină în Băbeni, din partea lui Radu Priia jumătate, și cu o roată de moară în gârla Căndeștilor, jumătate; iar altă jumătate a cumpărat-o. Aceste ocine și cu roata de moară au fost cumpărate de popa Neogoe din Băbeni, fiul Radului, cu 7.300 aspri” (*Apud* B.A.R., pachet CXLI/76; Ionașcu, 1936, p. 42). Domeniul nu a rămas în proprietatea preotului Neogoe din Băbeni, fiind schimbat cu moșia Săpăuca

11 Cf. lui Ion Ionașcu, este un pârau din satul Măgura care se varsă în râul Buzău.

12 Ibidem.

a Mănăstirii Izvorani, procedura fiind realizată de către egumenul Daniel, cu aprobarea mitropolitului Luca, preotul din Băbeni urmând să păstorească și biserica aflată pe această proprietate: „În urmă, egumenul Daniil și călugării de la Izvorani, cu știrea mitropolitului Luca, au făcut schimb cu popa Neagoe, primind cele de mai sus ocine și dându-i altă ocină, cu via ei, la Săpăuca, cu biserica.” (Ibidem).

De altfel, în timpul aceluiași egumen Daniil, sfântul lăcaș era scutit de către Matei Basarab de taxa pe stupi, oi, vie, porci și pe caii folosiți pentru poștă: „Din mila lui Dumnezeu, Io Matei Basarab voievod și domn. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele sfintei mănăstiri Izvorani din sudul județului Buzău cu hramul Sfântul Nicolae și egumen fiind Daniil, care au fost făcută din temelie de răposatul părintele vlădica Luca, ca să hie în pace și slobodă de dijmă de stupi, de goștină de oi, de vinărici și de rămători, de cai de olac și de cătră toate slugile domniei mele de nimenea val sau băntuială să n-aibă pentru că m-am milostivit domnia mea de am ertat.” (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet V/8). Practic, el întărea „cărțile vechi” ale domnitorilor anteriori „de răposatul Radul voievod și de fiul său Alexandru și de Gavriil voievod și de Alexandră voievod Iliăș și de Leon voievod” (Ibidem). Considerată mănăstire domnească, după moartea starețului Luca, Matei Basarab întărea Izvoranilor cele de mai sus având la bază acele „cărți” realizate în timpul înaintașilor săi: „cum am văzut domnia mea și cărți de repaos de la toți domnii ce scriu mai sus într-acela(și) chip și domnia mea încă o am ertat și i-am întărit cărțile cu această carte a domniei mele, pre tocmeală cum scrie mai sus, căci după pristăvirea răposatului părintelui vlădicăi Lucăi rămas-au a fi această sfântă mănăstire domnească, ca și alalte mănăstiri domnești. Și o am lăsat să aibe pace, cum și alalte mănăstiri domnești, dă toate.” (Ibidem).

Un alt urmaș al egumenului Daniil, Paisie, continuă extinderea averii. Astfel, dintr-un document datat 12 mai 1661 (Ibidem), rezultă că o anume Stanca dădea un zapis prin care vindea egumenului Paisie partea ei de moșie din Buhor pentru 5 ughi. Odată cu acest act apare și o altă parte de pământ care intra în proprietatea sfântului lăcaș. Noutatea este nu numai faptul că o femeie avea dreptul să vândă ce îi aparținea, ci și menționarea numelui egumenului de la Izvorani. Ca întotdeauna, documentul este întărit prin semnăturile diverșilor martori, cum ar fi: preotul clisiarh Moisis de la Izvorani, călugărul Bogoslav de la Săseni, Loriți Roșu din Bărbuncești, gramaticul Hrizea, precum și un anume Miron Moldoveanul. Hrisovul aduce și o altă informație – prezența, ca martori, a unui călugăr și a unui preot de la Mănăstirea Izvorani, cel din urmă făcând parte din organizarea economică a sfântului așezământ.

Tot Stanca, într-un act din 14 iulie 1678, afirma că ea nu a vândut partea ei de moșie din Buhor Mănăstirii Izvorani. „Cuțea Lăiculescu, Dragomir Predeanul și Moisis, luați de părintele Rafail, egumenul ot Izvorani și de Stanca, fata lui Costantin ot Bohor, pentru niște moșie carii o au fost vândut Stanca, părintelui egumenului Paisie, încă din zilele lui Grigorie vodă, când foametea, când au fost văleat 7169. Și tot o au ținut călugării cu

bună pace, pân acum, când s-au petrecut părintele Paisie. Stanca a ridicat pâra, zicând că ea n-a vândut. Dar megiașii găsesc că nu-i adevărat și că Stanca a vândut” (Ibidem, pachet I/14).

Documentul de mai sus amintește că vânzarea acestei proprietăți s-a făcut în timpul domniei lui Gheorghe Duca într-o perioadă dominată de foamete. Este pentru prima dată când un hrisov menționează existența unei fenomen de acest gen. Revendicarea acestei părți de moșie, de către Stanca, s-a făcut după moartea egumenului Paisie. Actul aduce și alte informații – revendicarea s-a făcut în timpul păstoririi unui nou egumen pe nume Rafail, și prezența unui număr de martori care afirmau că partea de domeniu a fost vândută de Stanca și că ea nu mai avea niciun drept de proprietate asupra ei.

Tot în timpul păstoririi egumenului Paisie, Jipa Vernescul dăruia, Mănăstirii Izvorani și călugărilor ce se nevoiau aici, părțile de moșie cumpărate de la Dragomir și de la fratele său Vlad: „Jipa Vernescul, fiul Jipei postelnicul, dă zapis părintelui Paisie egumenul de la sfânta mănăstire ot Izvorani, ce iaste hramul *Uspenie Ierarha Nicolai* și a toto saborul carile-s lăcuitori la sfânta mănăstire, cum ca să știe că am cumpărat moșie de la Dragomir și de la frate-său Vlad sin Radul Darabanul, din toată partea lor jumătate [...], și o am dat și am miluit la sfânta mănăstire ot Izvorani” (Ibidem, pachet I/7). Același Jipa mai menționa, într-un alt document, că pentru sine păstra grădina și siliștea, la care se adăugau și pomii care înconjurau locul amintit: „însă dintr-această moșie ce se scrie mai sus să țiiu eu locu de grădina la siliștea, cât au ținut Radul Darabanul cu pomii câți sunt împrejur” (Ibidem, pachet XIII/3).

Aveea mănăstirii mai creștea și prin dăruirea părții de moșie de către Bor (menționată pentru prima dată) ce aparținea fiilor stegarului Mihalcea din Vernești, Stan și Dragomir. Donația s-a făcut prin intermediul unui act, datat 3 martie 1662 (Ibidem), pachet I/6), prin care cei doi, amintiți anterior, stipulau că au dăruit această parte de moșie cu condiția ca sfinții locuitori ai mănăstirii să le pomenească sufletele strămoșilor, părinților lor, precum și ale lor la citirea marelui pomelnic, alături de ctitorii sfântului lăcaș. Tot ceea ce recoltau de pe proprietate era pentru folosul călugărilor care trăiau aici. În același an, la o diferență doar de o zi, la 4 martie, călugărul Procopie dona partea sa din moșia Bor, la care se adăugau câmpul, siliștea și satul din Vernești: „Monahul Procopie dăruiește părintelui Paisie ot Izvorani moșia sa de la Bor și de la Vernești din partea prodilesca toată cât se va alege din câmpu [...] din siliștea cu satul. Și o am închinat la sfânta mănăstire Izvorani, ce iaste hramul *Uspenie Sti Nicolae* [...] și ne-am scris la pomealnic, ca să ne pomenim împreună cu ctitorii.” (Ibidem, pachet I/8, pachet XIII/3). Documentul aduce în prim-plan faptul că un monah putea să doneze mănăstirii, precum și locatarilor săi, o parte din averea lui personală, scopul fiind același ca al unui mirean – numele lui să fie citit alături de ctitorii sfântului lăcaș și pentru odihna sufletului său, după trecerea sa în neființă.

Tot în anul 1662, dar de această dată în august, Grigore Ghica (I) reîntărea Izvoranilor autoritatea de a avea ca slujitori mănăstirești 18 oameni străini, primul act prin care stabilea acest lucru datând din 8 februarie 1660 (Ibidem, pachet V/9; Ionașcu, 1936, p. 46), în timpul domniei lui Gheorghe Ghica: „Grigore vodă Ghica acordă mănăstirii ce

să chieamă Izvoranii, hramul *Sti Nicolae* ca să fie sfintei mănăstiri 18 poslușnici oameni streini, ca să poslușească și să fie de ajutor la sfânta mănăstire” (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet V/10). Scopul lor era de a sluji doar așezământul, fiind, în schimb, scutiți de taxele anuale pe ceară, fân și sare: „și să fie acești oameni în paci și slobozi de bir de taleru, de miare de ceară, de găleată cu fân, de galben de seamă de sare și de toate dăjdiile [...] câte sunt preste an” (Ibidem). În continuare, documentul dezvăluie faptul că poslușnicii erau deja proprietatea mănăstirii, ei existând în hrisoavele domnitorilor anteriori: „precum au fost miluită sfânta mănăstire și mai denainte vream cu aceștii oameni de alalți domni” (Ibidem).

Sub stăpânirea lăcașurilor sfinte, alături de pământuri, rumâni și robi țigani se aflau și vaduri de moară, iar Mănăstirea Izvorani nu făcea excepție. Astfel, schitul deținea și un vad, localizat pe afluentul Părul, din apa Buzăului. Actul este confirmat de Radu Leon la 6 iunie 1666: „Radu vodă Leon confirmă sfintii și dumnezești mănăstiri ce să chieamă Izvorani, ce este lângă orașul Buzăului, unde este hramul Sfântului și Marelui Făcător Nicolie Mîrlicheschi și părintelui egumenului Paisie și tuturor călugărilor câți vor fi locuitori într-acest sfânt lăcaș, ca să fie sfintei mănăstiri un vad de moară, și cu moara, în gârla domnească, care o au făcut [...] pă seama domnească, însă în capul gârlii din jos ce să chieamă la Părul, în apa Buzăului” (Ibidem, pachet IV/8). Citatul anterior reconfirma localizarea mănăstirii în apropierea orașului Buzău și Sfântul Nicolae drept hramul acestui lăcaș.

Aparținând la început domniei, vadul de moară urmat și de o moară au fost confirmate ca aparținând sfântului așezământ, de către fiul domnitorului Mihai Viteazul, Nicolae Pătrașcu, fapt continuat și de urmașii săi: „Pentru că acest vad de moară fost-au vad domnesc și cu moara, de când au fost în zilele lui Mihai Vodă, iar fiul său, Necula vodă, dumnealui au dat și au miluit, când au fost domn, acest vad și cu moara la sfânta mănăstire ce e mai sus zisă Izvoranii, pentru pomană. Și apoi, în urma dumnealui, și alți domni încă au dat și au miluit pre sfânta mănăstire cu acel vad de moară și cu morile. Și de atunci până acum tot l-au ținut cu pace, până acum, în zilele domniei mele.” (Ibidem).

Aceste proprietăți au devenit, în timpul domniei lui Radu Leon, motiv de judecată între Izvorani și Oprea Cocsanei, susținut de fii săi, ei motivând că bunurile menționate erau pe moșia lor și că le aparțineau: „Iar când au fost acum, în zilele domniei mele, iar Oprea Cocsanei și cu feciorii lui, sculatu-s-au cu pâra și au venit înaintea domniei mele, de s-au pârât față de părintele Paisie, egumen, zicând că acia gârla și vadul de moară și morile sânt pre moșia lui, vrând ca să ea el acele mori.” (Ibidem).

Documentul menționa la final că mănăstirea a avut dreptate, iar actul a fost întărit prin semnătura membrilor Marelui Divan.

Tot în timpul egumenului Paisie, dintr-un document datat 27 ianuarie 1667 (Ibidem, pachet I/9), reiese că averea sfântului lăcaș se mărea prin donarea de către Dobra a părții sale din moșia de la Bărbuncești (amintită pentru prima dată).

Unele din proprietățile așezământului monahal proveneau din testamente. Este cazul moșiei de la Mărăcineni, menționată în diata jupănesei Sora, partea ei (erau incluse

și viile de aici) fiind lăsată schitului Izvorani, alături de cinci țavi, un covor, o masă mare și un ȝigan cu familia lui: „Și să fie sfintei mănăstiri Izvorani moșie de la Mărăcineni, cu viile cât se va alege partea mea, și am dat pe Radul ȝiganul cu copiii lui. Și am mai dat tipsii cinci și un covor și o masă mare și un peșchir mare.” (*Apud* B.A.R., pachet CXLVII/125; Ionașcu, 1936, p. 50-51).

Creșterea averii Mănăstirii Izvorani nu se oprea atunci. La ea se adăuga donația făcută de către pârălabilul Vlad, care dăruia, la 10 august 1669 (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet I/10), partea lui de moșie de la Burul, proprietate amintită pentru prima oară.

La 22 iunie 1679, Șerban Cantacuzino întârea sfântului lăcaș Izvorani, ca și înaintașul său Grigore Ghica (I), dreptul de a avea ca slujitori 15 poslușnici sârbi, greci, moldoveni, sau ungureni, ei fiind, în schimb, scutiți de toate dările. În caz contrar, dacă slujitorii ar fi fost locuitori ai Țării Românești, atunci domnitorul își lua libertatea să anuleze actul: „însă de-al țearii să nu fie nici unul între dânșii om de țeară, că apoi voi strica domniia mea mila aceasta” (Ibidem, pachet V/14).

Toate drepturile și privilegiile obținute de la vechii domnitori i-au determinat pe călugării schitului Izvorani, în momentul unei stări avansate de sărăcie, să ceară la 4 februarie 1791 Divanului un număr de șase oameni care să îi ajute, fără a plăti taxele aferente: „călugării de la schitul Izvorani se roagă luminatului Divan, ca să îngăduie ținerea a șase oameni streini fără bir, căci schitul este la mare scăpătăciune și lipsă și a avut privilegiu în vechime” (Ibidem, pachet V/33). Pentru început cererea a fost adresată ispravnicului județului, pe nume Cârlova, care era și unul dintre ctitorii acestui lăcaș, și apoi a ajuns în fața Divanului: „am îndrăznit a face cerere și supărare întâiu la dumnealui clucer Cârlova ispravnic, ca să ne facă acești oameni, fiind și ctitor, și dumnealui ne-au dat răspuns că făr’ de porunca Divanului nu poate” (Ibidem).

Dezastrele provocate de cutremurul din timpul lui Constantin Șerban Basarab, precum și vârstele lor înaintate, i-au constrâns pe nepoții egumenului, căpitanul Jipa¹³ și logofătul Stanciu¹⁴, în anul 1693, să închine Mănăstirii Mihai Vodă acest schit: „Jipa căpitanul și cu frate-său, Stanciul, fiii Jipei postelnicul din Vernești, nepoții vlădicăi Lucăi, dau zăpis egumenului Athanasie, de la Mănăstirea Mihai Vodă, pentru că având noi o mănăstire în județul Buzăului, pe apa Nișcovului, care se chiamă Izvoranie, ce au fost ziditu dentăiu din temelia ei, de moșul nostru, vlădica Luca?”. (Ibidem, pachet I/33). Este de fapt, actul prin care așezământul Mihai Vodă lua sub protecția sa, în totalitate, schitul Izvoranilor. De asemenea, aflăm nu numai numele celor care au închinat Mănăstirea

13. Cf. lui Ion Ionașcu, căpitanul Jipa era fiul cel mare al postelnicului Jipa Vernescul. El este amintit pentru prima oară în documentul lui Matei Basarab din 10 august 1653, fără a avea însă vreun titlu. El este din 1657 iuzbașa de roșii, iar din august 1669, este căpitan, așa cum este întâlnit și în diverse acte din anii 1672-1691.

14. Cf. lui Ion Ionașcu, Stoica apare cu această titulatură abia la 4 aprilie 1681. El este primul care poartă porecla „cârlovă”. Din ramura lui, pe linie feminină, se trage vestitul poet Vasile Cârlova.

Izvorani sau numele egumenului de la Mihai Vodă, Athanasie, ci și localizarea noului metoh, în județul Buzău, pe apa Nișcovului¹⁵. Documentul reamintește „zidirea din temelie” a acestuia de către „vlădica” Luca.

În aceste condiții, Izvoranii ajungeau metohul Mănăstirii Mihai Vodă: „trecându multă vreme, pân în zilele mării sale răposatului Șerban Vodă; de marile cutremur ce au fost în vremile acelea, surpatu-s-au toată mănăstirea din temelie ei. Deci noi văzându surpată pomenirea moșului nostru și a părinților noștri, nevoitu-ne-am den temelie ei, înălțându-se zidul pre alți pari noi, de o am făcut și o am ridicat iar, precum au fost, ca să nu i se stingă pomeana moșilor și a părinților noștri, socotind să ne rămâe și noao și feciorilor noștri vecinică pomenire.

Deci, cându au fost acuma, în zilele mării sale domnului nostru, Io Costantin Basarab voevod, ajungându noi la vreme de bătrâneță și slăbiciuni, socotindu-ne-am pentru aciașă sfântă casă, dentru a noastră bună voire, de am pohtit și am înfrățit pre sfinția sa părintele Athanasie, ca să fie ctitor cu noi și feciorii noștri pre aciașă sfântă mănăstire, pentru mai întărirea casei, făgăduindu-și sfinția sa că, den ce-i va fi putearea și prilejul, va întări și sfinția sa aciașă sfântă mănăstire.” (Ibidem).

Citatul anterior amintește că evenimentul avea loc în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu, egumenul „mihailot” Athanasie, devenit unul dintre ctitorii¹⁶ Mănăstirii Izvorani, având obligația îngrijirii sfântului lăcaș: „Dirept aceaia, și pentru mai marea încredințarea de frăție și di unire, ca să fim ctitori dempreună pre aciașă sfântă mănăstire, ne-am făcut și zapis unul la mâna altuia, cu mare blestem și cu mare legătură, iar și unde s-ar închina aceia stăpânire, de la acea mănăstire, să aibă a căutari de aciașă mănăstire, de toate câte vor fi trebile și cu paci să aibă a stăpânirea și vinitul ce va fi, dupri putearea mănăstirii să și-l ia.” (Ibidem).

Închinarea s-a realizat și în scris prin două formulare identice, fiecare așezământ având câte un exemplar. Pentru a întări și mai mult acest act, s-a folosit, conform obiceiurilor timpului, și un blestem: „ca cine din ficiorii noștri au cene den sângele nostru s-ar ispiti a strecărea și a călcarea aciașă legătură a noastră, să fie proklet anathiama și afurisit de 318 Sfinți Părinți ce au fost la Nichii” (Ibidem).

Fiecare moșie era delimitată nu numai de elemente ale naturii – râuri, văi, dealuri sau păduri, ci și de binecunoscutele pietre de hotar, memorarea amplasării lor în acele locuri fiind transmisă din generație în generație. Chiar dacă timpul se așternea peste ele, chiar dacă erau înlăturate, prin această memorie vie întotdeauna existau martori care să-și aducă aminte de

15. Cf. Lahovari, Brătianu, Tocilescu, vol. IV, 1901, Nișcovul este un râu din județul Buzău, plasa Sărata.

16. Cf. lui Ion Ionașcu, vechii ctitori erau deja epuizați de cheltuielile materiale pe care urma să le presupună refacerea Izvoranilor, iar închinarea acestui așezământ religios s-a realizat prin „înfrățirea” în calitate de ctitor a egumenului Atanasie de la Mihai Vodă. Procedura este în sine interesantă, nu numai prin faptul că se folosea foarte mult în secolul al XVII-lea, ci și prin aceea că deghiza de fapt vânzarea.

locația lor și care să depună mărturie de existența lor cu o precizie uluitoare. Pentru a stimula această memorie colectivă, se recurgea adesea la blesteme sau la „cărți de afurisanie”. Astfel, este cazul cărții de afurisenie date de episcopul Filaret, în condițiile în care egumenul Gurie de la Mănăstirea Izvorani nu ar fi mărturisit, alături de ceilalți semnatori ai actului, care erau hotarele moșiei Izvorani, pentru a rezolva conflictul, pentru o moară, cu țărani liberi de pe proprietatea Miluiților: „noi mărturisitorii care ne vom iscăli mai jos anume, care ne-au dat carte de afurisenie de la sfinția sa părintele episcop chir Filaret: popa Gurie, egumen de la Izvorani, ca să mărturisească pentru hotarele moșiei Izvorani și al Miluiților și pentru moară care au fost a mănăstirii Izvorani. Noi așa știm și mărturisim cu suflarea noastră că moara au fost din vechime a Izvoranilor nu a Miluiților”. (Ibidem, pachet XIII/9). Documentul mai menționează că dijma pentru Poiana Ciocăneștilor o lua călugării de la Izvorani, și că moșia cu numele mănăstirii mai cuprindea și pomii care erau la gura Văii Sălci, ale căror roade erau luate tot de ei: „și pentru Poiana Ciocăneștilor așa am pomenit dijmuind tot călugării de la Izvorani [...], că iaste a mănăstirii Izvorani moșia și pentru niște meri ce sunt la Mișcotă în gura Văii Sălci, tot călugării de la Izvorani au luat poamele, iar nu moșnenii de la Miluiți”. (Ibidem).

O altă proprietate care a reprezentat un motiv de judecată ajuns în fața Divanului și a domnitorului Alexandru vodă Ipsilanti este Predeleni. Conform documentului din 13 noiembrie 1781, jeluitori precum Radu Zărnă și Neagu din Șoimari, susținuți de oamenii lor, afirmau că această moșie, pe lângă partea vândută mănăstirii, ar mai avea și părți care, nefiind vândute sfântului lăcaș, le-ar reveni lor: „ca dupe jalba ce au dat la Măria Sa Radu Zărnă i Neagul din Șiomari, cu cetașii lor, din sud Saacu, cum că moșia Predeleni a *sintei* mănăstiri Izvorani afară din părțile ce ar fi vândut moșii lor la mănăstire, ar mai fi având și ei acolo moșie nevândută și prin cercetare să le-o descoperim, poruncindu-să, în anaforaua dumnealor boierilor judecători ot Departament, ce este întărită și de Măria Sa vodă ca întâi să alegem partea sfintei mănăstiri dupe copriinderea hrisovului ce va fi având și dupe semne și vechea stăpânire, și câtă moșie va mai prisosi afară din semnile și din vechea stăpânire a mănăstirii, să o dăm numiților moșneni jeluitori.” (Ibidem, pachet XV/22). Pentru a verifica situația, la fața locului s-au deplasat preotul Gheorghe, egumenul sfântului lăcaș Izvorani, părintele Ilarion, starețul Mănăstirii Brad, Costea, fiul lui Iane Sagiul, un administrator din partea ctitoriei lui Mihai Viteazul, lor alăturându-se reclamanții, vecinii și oamenii liberi de pe domeniul respectiv: „Deci după poruncă urmând a mersu în fața locului, la numita moșie, Predeleni, unde față fiind atât numiții jăluitori, cât și Popa Gheorghe, egumenu de la mănăstirea Izvorani, și sfinția sa părintele Ilarion egumenul mănăstirii Bradului i chir Costea, sin Iane Sagiul, vechil fiind amândoi despre partea *sintei* mănăstirii Mihai Vodă, cum și alți vecini și răzorași de pe moșie”. (Ibidem).

Din hrisovul sfântului lăcaș, din timpul lui Alexandru Iliaș, întocmit la 15 iunie 1618, rezultă că așezământului i se vânduseră 22 de părți din moșia Predelenilor, de către strămoșii reclamanților. Același act mai menționează și traseul parcurs de întreaga comisie trimisă la fața locului, din care reiese nu numai învecinarea cu moșia Ciocănești, și ea deținută de același așezământ monahal, ci și hotarele proprietății respective: „începând

din Fântâna Ciutii unde este colțul moșiei Predelenilor, despre apus, și să hotărăște cu moșia mănăstirii Barbului, și de acolo drept «pre» Predeal în jos spre apa Nișcovului, pe lângă moșia mănăstirii Barbului, și tot în jos prin grătar de piatră, ce este hotar între sud Buzău și între sud Saac, și tot în jos pe drum până la șanț, unde să lovește această moșie Predeleni în cap cu moșia Ciocăneștii, ce este iar a mănăstirii Izvorani; și de acolo am pogorât drept în apa Borului și apucând pe apa Borului în sus, am mersu până unde se sfârșește apa Borului, și de acolo drept în sus pe lângă lacul sau heleșteul ce au fost mai înainte cu pești; și am ieșit drept în vârful Borului și am pogorât spre apa Buzăului, până în Fântâna Puțul Teiului, în colțul numitii moșiei Predeleni, despre răsărit”. (Ibidem). Pe baza actului întocmit în timpul lui Alexandru Iliăș, completat de semnele de hotar ale moșiei Predeleni, domnitorul Alexandru Ipsilanti decidea ca proprietatea să rămână în stăpânirea Mănăstirii Izvorani.

Și lista poate continua cu moșia Predeal, care în anul 1791, în timpul lui Mihai Suțu, făcea prilejul unei judecăți între Mănăstirea Izvorani și vecinii lor, Zărneștii, care pretindeau că această proprietate le aparține: „cu acest textu al nostru arătăm dumneavoastră că au vinit părintele popa Gheorghie și cu jupân Chiriac cu porunca dumneavoastră să venim acolo ca să ne cercetați pre noi pentru pricina moșiei Predealului carii o cer Zărneștii”. (Ibidem, pachet XIII/11). Proprietarii vecini erau cei care confirmau că moșia amintită anterior se învecina cu cea a Zărneștilor și a Barbului. Ei sunt cei care menționează întâietatea călugărilor de la Izvorani, precum și certurile provocate mereu de Zărneștii: „noi ca niște vecini de moșie ce suntem, să lovește cu moșia Predealului și cu a Barbului și noi de cum ne-am trezit am pomenit pe călugării de la Izvorani, dar Zărneștii de în zilele lui Alexandru Vodă încoace îi vedem și noi gâlcevindu-să”. (Ibidem). Dacă până acum situația nu era prea clară, ea a fost clarificată un an mai târziu, la 1 august 1792 (Ibidem, pachet XIII/12), când aceiași semnatari arătau că, de fapt, moșia Predeal aparține monahilor schitului Izvorani.

Doi ani mai târziu, la 24 august 1793, ispravnicii județului Buzău raportau domnitorului modul cum se făcuse cercetarea boierilor numiți să găsească motivul judecății dintre Mănăstirea Izvorani, reprezentată prin egumenul ei și Radu și Neagoe Zărnea (*Apud* B.A.R., pachet CXLVIII/72; Ionașcu, 1936, p. 63), moșneni din moșia Predealul. Din păcate nu se cunoaște vreun document ulterior care să lămurească această problemă. Cazul nefiind soluționat, el a ajuns în fața unui alt domnitor, Alexandru Moruzi, proprietatea amintită (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet I/27) fiind din nou încălcată de moșnenii din Zărnești.

Egumenul Gheorghe este cel care va reprezenta Mănăstirea Izvorani, în fața Divanului condus de Alexandru Moruzi, pentru judecata cu oamenii credincioși ai paharnicului Grigore Hrisoscolea, pentru moșia Tăbărăști. Conform documentului (Ibidem, pachet I/32), proprietatea amintită împreună cu altele ce aparțineau lăcașului sfânt erau încălcate frecvent de aceste persoane. Plângerea egumenului sfântului lăcaș reprezintă un motiv pentru care domnitorul porunca ispravnicilor să cerceteze situația

și să dea dreptate celui care se cuvenea. Din păcate, actul nu amintește rezoluția judecății din 14 iunie 1799.

La o dată anterioară, 15 august 1793, dintr-un document reiese că din moșia (Ibidem, pachet I/29), amintită mai sus, Mănăstirea Izvorani cumpăraseră diverse părți cum ar fi: cea a Oanciei pentru 300 aspri, a Stanei pentru 800 aspri și a patra parte din moștenirea primită de Mușat de la bunicul său, Rachiilă, pentru 1.600 aspri. Tot acum, sfântul lăcaș primea părți din trupul moșiei Bor (Ibidem) a părcălabului Vlad de la Mățești (Mățești), a călugărului Procopie, a lui Jipa Vernescu, la ele adăugându-se daniile celor doi frați, Stan și Dragu, fiii stegarului Mihalcea din Vernești. De asemenea, au fost achiziționate părți din moșia Ciocănești (Ibidem) cum ar fi cele de la Radu Berilă pentru 600 aspri, Cărstiean pentru 300 aspri, Dușa pentru 250 aspri, frații Stanciu, Stan și Stanimir, pentru 1.500 aspri și călugărița Magdalena pentru 500 aspri.

Din această perioadă avem și o listă cu averea mănăstirii de până atunci, ce conține numele persoanelor de la care au fost cumpărate, respectiv suma plătită (Ibidem); toată partea lui Moș cuprinzând deal, vii și pomi a fost ulterior achiziționată de călugărul Manasia și, în cele din urmă, a ajuns în stăpânirea sfântului așezământ, pentru 200 aspri, partea Radului cu pomii, pentru 380 aspri, partea lui Ion care este un loc sterp, pentru 70 aspri, un loc de la monahul Manasia, pentru 150 aspri, 3 pogoane de vie, cu pomi și cu grădini din partea lui Ion și a lui Dobre, pentru 550 aspri și partea lui Ciatinilă, nepotul lui Neagu, pentru 500 aspri.

Alături de achizițiile amintite, se adaugă diferite donații (Ibidem) din moșia Izvoranilor, cum ar fi părțile lui Coman din Bărbucești, Serafim, Ioanichie, Oprea, Stan, două pogoane de vie de la Neagu și un pogon de vie de la Ion.

Metohul Mănăstirii Mihai Vodă, ctitorit și zidit de egumenul Luca a cunoscut, odată cu acesta, o perioadă de dezvoltare în ceea ce privește proprietățile acumulate de-a lungul timpurilor. De numele „Vlădică” Luca se leagă nu numai ctitorirea lăcașului religios, ci și achiziționarea de diverse părți de moșii sau sate cu tot ceea ce cuprindeau (rodul produselor de pe câmp, din pădure, din ape, țigani și rumâni), activitatea sa de cumulare teritorială în favoarea Mănăstirii Izvorani fiind continuată de succesorii săi. Urmașii au continuat mărirea domeniului monahal nu numai în avantajul material al „schitului”, ci și al bunăstării Mănăstirii Simonopetra, deoarece o parte considerabilă din veniturile Izvoranilor ajungeau la așezământul athonit.

Perioadele de creștere teritorială cunoscute în timpul egumenilor ce s-au succedat la conducerea acestui lăcaș sfânt au alternat cu momente de sărăcie, de distrugere, cele din urmă fiind motivele care i-au determinat pe nepoții mitropolitului să închine schitul Izvorani lăcașului bucureștean ctitorit de Mihai Viteazul.

La data de 23 aprilie 1836, toate moșiile din județul Buzău ale schitului Izvorani erau luate în arendă de către Ștefan Bercescu. Arenda era pentru o perioadă de trei ani, pentru care acesta plătea anual 7.250 lei. De asemenea, noul administrator se angaja să păzească hotarele moșiilor ca să nu fie încălcate. În ceea ce privește pădurile, Ștefan

Bercescu se obliga să le protejeze și să taie lemne doar în cazul în care mănăstirea avea nevoie sau oamenii folosiți la clacă aveau trebuință (Ibidem, pachet VIII/37).

Ultima dată la care este menționat numele ctitoriei episcopului Luca este 22 august 1841, act din care rezultă că schitul Ciolanul era în judecată cu arendașul Avsintie, al uneia dintre moșiile acestui așezământ religios, pentru o parte din moșia Miluiți, pe care o cumpărase schitul de la doamna Maria Bășceanca (S.A.N.I.C., Fond *M-rea Mihai Vodă*, pachet XIII/14; Ionașcu, 1936, p. 65).

Domnitori ca Mihnea al II-lea Turcitul, Radu Șerban, Radu Mihnea Alexandru Iliăș, Gavril Moghilă, Alexandru Coconul, Matei Basarab, Constantin Șerban, Grigore Ghica, Șerban Cantacuzino, Alexandru Moruzi sau Alexandru Ghica au susținut prin diverse acte sfântul lăcaș de la Izvorani, chiar dacă nu era una din ctitoriile lor. Susținerea financiară a lăcașelor sfinte reprezenta unul dintre obiceiurile timpului, domnitorii sperând că, prin ajutoarele acordate, mănăstirea va avea grijă de sufletele lor, ale strămoșilor lor și ale urmașilor lor, prin pomenirea numelor la slujbele citite cu regularitate.

Începând cu Luca și terminând cu Gheorghe, fiecare egumen a încercat să-și arate dragostea față de lăcașul religios păstorit prin achiziționarea de proprietăți, mărinind astfel averea acestuia.

BIBLIOGRAFIE / BIBLIOGRAPHY

Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale:

Fond *Episcopia Buzăului*.

Fond *M-rea Glavacioc*.

Fond *M-rea Mihai Vodă*.

S.I., nr. 1.324.

Catalogul, 1985, Ciucă, M.-D., Duca-Tinculescu, D., Vătafu-Găitan, S., *Catalogul Documentelor Țării Românești din Arhivele Naționale*, vol. V, D.G.A.S., București.

D.I.R., 1951a, Ionașcu, I., Lăzărescu-Ionescu, L., Cîmpina, B., Stănescu, E., Prodan, D., *Documente privind Istoria României*, Seria B., Țara Românească, veac XVII, vol. I, Editura Academiei R.P.R., București.

D.I.R., 1951b, Ionașcu, I., Lăzărescu-Ionescu, L., Cîmpina, B., Stănescu, E., Prodan, D., *Documente privind Istoria României*, Seria B., Țara Românească, veac XVII, vol. II, Editura Academiei R.P.R., București.

D.I.R., 1951c, Ionașcu, I., Lăzărescu-Ionescu, L., Cîmpina, B., Stănescu, E., Prodan, D., *Documente privind Istoria României*, Seria B., Țara Românească, veac XVII, vol. III, Editura Academiei R.P.R., București.

- D.I.R., 1954d, Ionașcu, I., Lăzărescu-Ionescu, L., Cîmpina, B., Stănescu, E., Prodan, D., *Documente privind Istoria României*, Seria B., Țara Românească, veac XVII, vol. IV, Editura Academiei R.P.R., București.
- D.R.H., 1965, Mioc, D., *Documenta Romaniae Historica*, Seria B., Țara Românească, vol. XXI, Editura Academiei R.S.R., București.
- Giurescu, C.C., Giurescu, D.C., 1976, *Istoria Românilor*, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- Ionașcu, I., 1936, *Mănăstirea Izvorani (Buzău). Ctitoria Episcopului Luca (1583-1604)*, Buzău.
- Lahovari ,G.I., Brătianu, C.I., Tocilescu, Gr.G., 1899, *Marele Dicționar Geografic al României*, vol. II, fasc. I, București, Editura Stabilimentul grafic I.V. Socecu, București.
- Păcurariu, M., 1991, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, ed. a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București.